

LA MARJAL DEL MORO DE SAGUNT, ESPAI NATURAL O ESPAI INDUSTRIAL?

UN BRUTAL ATEMPTAT ECOLÒGIC AMENAÇA UNA DE LES MÉS VALUOSES RESERVES NATURALS DE LA COMUNITAT VALENCIANA

Lucía Pérez

■ LA MARJAL I EL POLÍGON

A 8 quilòmetres de Sagunt i ocupant un espai de 350 hectàrees de superfície, sobreviu entre *bulldozers* i muntanyes de terra la marjal del Moro, un dels pocs espais naturals d'alt valor ecològic que resten a la Comunitat Valenciana. Aquesta zona humida recull una fauna amb més de 250 espècies d'aus registrades i una flora amb dues microreserves. A més a més, és l'espai natural on viuen poblacions d'espècies amenaçades i d'altres exclusivament valencianes, com el samaruc, la tortuga d'aigua ibèrica, la rosseta i el boix. Tot i això, ja ha començat a construir-se un macropolígon industrial just al seu costat. Soroll i fum, màquines i ximeneres. La indústria s'anteposa de nou a l'ecologia i de fons sona un altre soroll, el dels diners.

Amb el tancament de la indústria siderúrgica d'Alts Forns, Sagunt va perdre la seua posició de referència com a centre industrial, i ara, vint anys després, se li ofereix l'oportunitat de recuperar els seus metres de polígon. Quinze milions de metres quadrats quedaran a la disposició de les empreses una vegada estiga finalitzat aquest ambiciós projecte que la Generalitat Valenciana i la Sociedad Estatal de Participa-

«TOTES AQUESTES INFRAESTRUCTURES ES PLANIFIQUEN AMB CRITERIS DE CURT TERMINI, D'OPORTUNITAT, ESPECULACIÓ, SENSE CAP PLANTEJAMENT DE L'ESCENARI FUTUR QUE ES PRETÉN CONSTRUIR»

ciones Industriales (SEPI) portaran a terme a Sagunt. Es distribuirà en set districtes temàtics: el districte de l'acer, el químic, el de les pimes, el de la indústria, el de la logística, el dedicat a oficines i serveis i el districte de tractament mediambiental. I no oblidem tres projectes més que, desafortunadament, continuen el seu camí amb pocs impedi-

ments i davant el silenci d'organitzacions ecològiques i mitjans de comunicació: una planta regasificadora, una central tèrmica de cicles combinats i una nova dàrsena. Així, Parc Sagunt serà el parc industrial més important per la seua dimensió i infraestructures d'Europa, però, a quin preu? Substàncies químiques, fums, gasos, sorolls, tràfec de camions..., no sembla una bona combinació de factors perquè pugui sobreviure, just al costat, una marjal. La declaració d'impacte mediambiental va obligar els constructors a parar les màquines durant el període de nidificació de les aus, des de març fins a la fi de juny, però pararan cada any la producció de les indústries quan el polígon estiga ja en funcionament? Per descomptat que no ho faran. Trenta mil nous llocs de treball, la revitalització de l'economia de la ciutat i un augment del turisme són tres arguments molt difícils de contrares-

© Fotos d'aquesta doble pàgina: José Ramón Crespo

Enguany han parat els bulldozers durant el període de nidificació de les aus, però de segur que no aturaran tota la producció de les indústries quan el polígon estiga ja en funcionament.

Aquesta sèrie de fotografies mostra l'aspecte que ofereixen les obres de construcció del Parc Sagunt, el parc industrial més important per les seues dimensions d'Europa. Al fons de les dues fotografies de la dreta es pot observar el Centre d'Educació Ambiental de la Comunitat Valenciana (CEA).

ENTREVISTA A IGNACIO LACOMBA TÈCNIC DE LA CONSELLERIA DE TERRITORI I HABITATGE

Quina és la història de la marjal del Moro?

A l'any 1971 el Moro es va expropiar com a part d'una finca molt major, d'unes 1.000 hectàrees, que van des de la carretera de Puçol fins al Port de Sagunt per instal·lar-hi la Planta IV. Amb la caiguda de la siderúrgia, només es va executar la primera fase i com que era un terreny expropiat no es podia fer res. Però si als 25 anys, que és el que dura l'expedient, no s'han desenvolupat els objectius que van induir l'expropiació forçosa d'uns terrenys, el dret reverteix als antics propietaris. Llavors, en l'any 1995 la Generalitat va comprar els drets de reversió d'aquesta finca per construir-hi un polígon a fi de recompensar la desindustrialització de Sagunt. Afortunadament, vam aconseguir que el conseller que hi havia en aquell moment posara la marjal del Moro en la llista de zones ZEPA. I no solament s'hi van incloure les 300 hectàrees de marjal sinó les 600 que n'hi ha fins el camí de les Alqueries, perquè si haguera estat pels qui van promoure el polígon, hagueren dut el sòl industrial fins la platja.

I ara la construcció d'aquest polígon, Parc Sagunt, ja està en marxa..., però s'ha elaborat abans un estudi d'impacte mediambiental?

Sí, les actuacions sobre la marjal del Moro estan subjectes per llei a declaració d'impacte. Per tant, la promotora, que en aquest cas va ser el Politècnic junt amb altres empreses, va haver de presentar un estudi d'impacte mediambiental amb els continguts mínims que marca la llei, que són: una caracterització del projecte, una caracterització de l'entorn, una identificació i valoració de les interaccions, una proposta de mesures correctores i un pla de viabilitat. Llavors, a efectes ambientals i a la llum d'això, la Conselleria estima acceptable o no el projecte.

I Parc Sagunt s'ha estimat com a acceptable?

Sí.

Sense cap reserva?

No, hauran d'acomplir una

«LA MARJAL ESTARÀ ENVOLTADA DE CONSTRUCCIONS I UN DELS RISCOS MÉS GREUS PER A LA CONSERVACIÓ DE LA DIVERSITAT ÉS LA DESCONNEXIÓ D'UNS SISTEMES AMB ELS ALTRES»

sèrie de mesures correctores. Es plantegen una mota que actuarà com a matalàs, unes llacunes de decantació de pluvials per a arreplegar l'aigua de pluja, una zona verda de separació... A més, no poden llençar ni xarxes elèctriques ni construccions cap a la marjal. I també se suposa que un polígon ben fet deu tenir tots els seus sistemes de depuració.

I això és suficient? Com es protegeix l'aire de les emissions de les indústries? I el soroll?

Totes les indústries han d'acomplir unes regulacions respecte a les emissions de fums i gasos i respecte a la contaminació acústica. El problema és que els límits permesos s'han establert en funció de les persones i no sabem com poden afectar aquestes qüestions els animals. A les aus aquàtiques que viuen en una llacuna petita en mig de la marjal potser no els afecta massa, però enguany, per exemple, ja no ha criat l'esparguer cendrós i probablement és pel moviment que hi ha en la zona. És una bestiola que campeja i ja no és el mateix, no està lligada a un espai vital únic, sinó que té un rang més ampli de moviment i, segurament, el soroll, les molèsties, la presència humana mateixa l'ha afectat. Les molèsties són un dels principals factors que impedeixen l'assentament de les colònies.

Per tant, Parc Sagunt és una actuació que tindrà un impacte sobre l'espai natural de la marjal del Moro...

Jo el que veig és que en aquesta zona no solament hi haurà les meganaus de Parc Sagunt, sinó que també es desenvoluparà la urbanització de la platja de Puçol, d'una banda, i l'ampliació del Port de Sagunt amb una nova dàrsena de dos quilòmetres i mig a costa del lloc on hi havia el jaciment romà submergit, d'altra, i no hem d'oblidar la instal·lació d'una central tèrmica de cycle combinat i la regasificadora, i una part d'indústria química, i el polígon d'Ingruinsa que està al costat... En fi, el problema és que la marjal estarà envoltada de

«ÉS IRÒNIC QUE HI HAJA UN CENTRE D'EDUCACIÓ AMBIENTAL AL BELL MIG D'UN POLÍGON INDUSTRIAL»

© Lucia Pérez

«Enguany ja no ha criat l'esperver cendrós. El soroll, les molèsties i la presència humana l'han afectat.»

construccions i un dels riscos més greus per a la conservació de la diversitat és la fragmentació del medi natural, la desconexió d'uns sistemes dels altres. Hi ha una afecció? Per descomptat que n'hi ha. Fins a quin punt això determinarà que la marjal vaja a millor o a pitjor? Doncs ara mateix no ho sabem. Que és un impacte? Sí. I que és un impacte que se suma a uns altres? També. Tot el que és sinergia implica un major perjudici.

Existiria una alternativa menys impactant per a ubicar el polígon?

Hi ha les zones de Sidmed, Galmed i el polígon de Ingruinsa, que té moltes parcel·les buides. Necessiten quinze milions de metres quadrats més? Per què no ocupen primer allò en lloc d'ocupar-ne més? És clar, ací s'inverteixen molts milers de milions per a fer una obra d'aquest tipus, ací hi ha negoci, però hi ha negoci d'avui. Diuen que tot això està venut, però no sé. A la Vall d'Albaida estan tancant fàbriques tèxtils. Què faran, obrir ací per després anar-se'n a Xina?

Quina viabilitat té l'únic Centre d'Educació Ambiental de la Comunitat Valenciana quan es construeix un macropolígon al costat d'una marjal protegida?

Evidentment, no és la millor situació per a ells, perquè pràcticament estaran dins del polígon. És una situació un poc irònica. Un polígon al costat d'una marjal i un centre d'educació ambiental enmig.

tar amb idees sobre el respecte al medi ambient, la protecció de les espècies i la sostenibilitat.

Aquesta darrera concepció és la que, precisament, el Centre d'Educació Ambiental de la Comunitat Valenciana (CEA), situat al costat de la marjal del Moro, pretén fer arrelar amb els seus recursos i activitats. El centre ofereix els seus mitjans a la població valenciana a fi de contribuir a un major coneixement i comprensió del medi ambient i a la utilització sostenible dels recursos naturals.

Però, encara que el polígon estarà molt pròxim a una zona humida de gran rellevància ecològica com és la marjal del Moro, i que se situarà paret amb paret amb el CEA, un centre que treballa per una nova cultura de respecte i protecció del medi ambient, el projecte seguirà endavant, perquè, de nou, el creixement econòmic ha pesat més que un enclavament natural de primer ordre. Polígon i marjal s'han posat a la balança i ha guanyat el polígon. Economia i ecologia s'han posat a la balança i ha tornat a guanyar l'economia.

■ LA IMPORTÀNCIA DE LA MARJAL DEL MORO

La marjal del Moro no té un règim jurídic específic respecte a la Llei 11/94 d'Espais Naturals Protegits de la Comunitat Valenciana, però registra un alt estatus de protecció provinent d'altres vies, la qual cosa li permet constituir-se com una zona humida de gran importància autonòmica, nacional i fins i tot internacional, amb un estimable conjunt d'espècies rares, vulnerables i en perill. En primer lloc, presenta comunitats vegetals mediterrànies assenyalades en la Directiva d'Hàbitats (92/43/CEE) com a "hàbitats naturals d'interès comunitari per a la conservació dels quals és necessari designar zones especials de protecció".

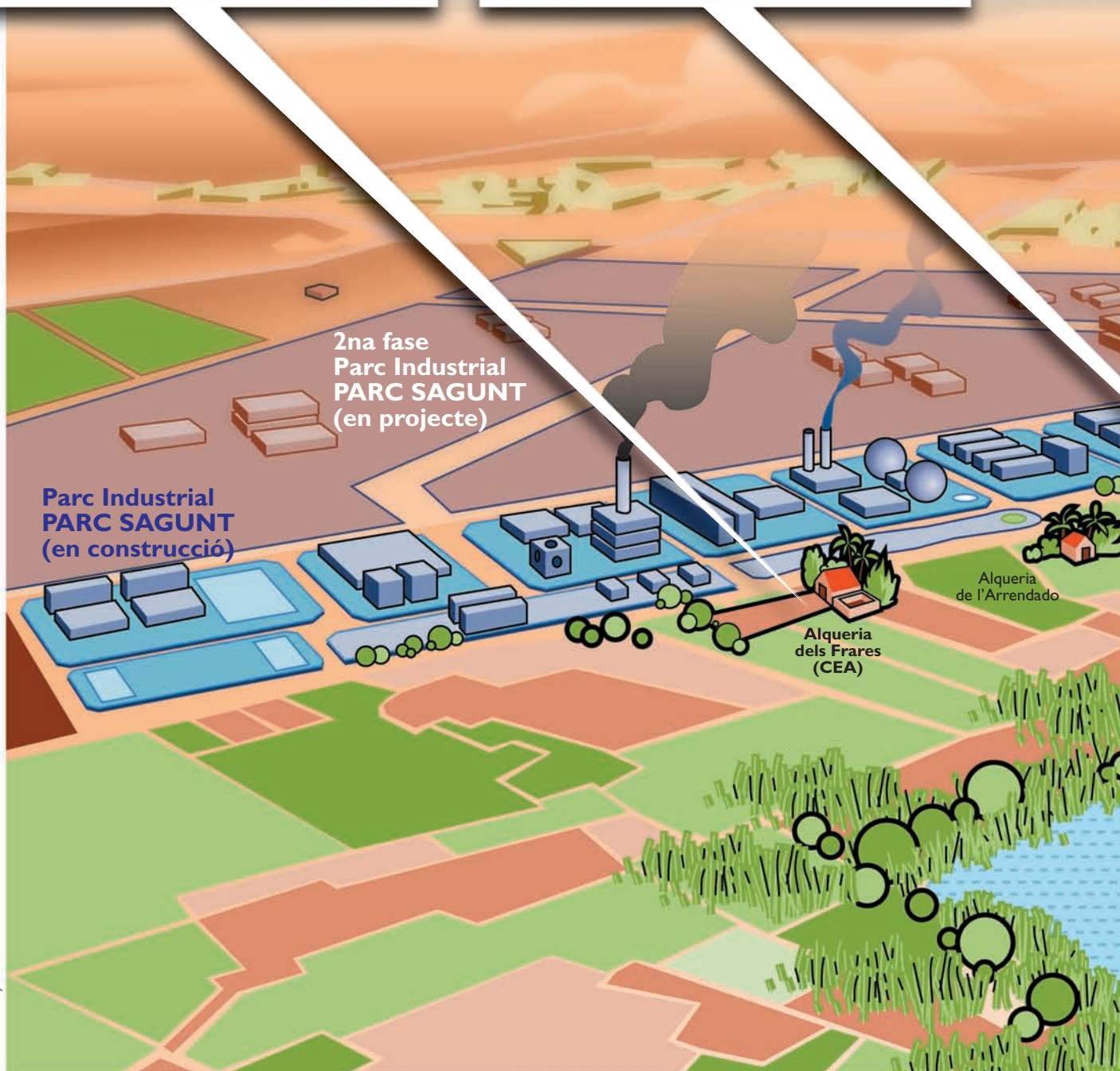
A més, acull espècies de caràcter exclusivament valencià, com el vegetal *Limonium dufourii*, el crustaci *Palaemonetes zariquieyi* i els peixos samaruc (*Valencia hispanica*) i fartet (*Aphanius iberus*), considerats espècies estrictament protegides pel Conveni de Berna i catalogats per la IUCN (International Union for Conservation of Nature and Natural Resources) com a espècies prioritàries i d'interès comunitari i com dos dels vertebrats en major perill d'extinció en tot el món. Entre els ocells, la marjal del Moro és d'especial valor, ja que té la designació de zona ZEPA des de l'any 1995 i suporta regularment un 1% de la població reproductora del Mediterrani occidental de camallongues (*Himantopus himantopus*) i de fumarell carablanc (*Chlydonias hybrida*), així com també acull 19 espècies nidificants i 58 espècies observades amb distinta freqüència amb un estat de conservació desfavorable a Europa, d'acord

L'Alqueria dels Frares, una antiga edificació rural del segle XVII, és la seu del CEA, l'únic centre mediambiental de la Comunitat Valenciana.

Aquesta és la imatge que es pot veure des d'un dels miradors que es troben a la marjal del Moro. Uns metres per darrere les màquines construeixen el polígon industrial més gran d'Europa.

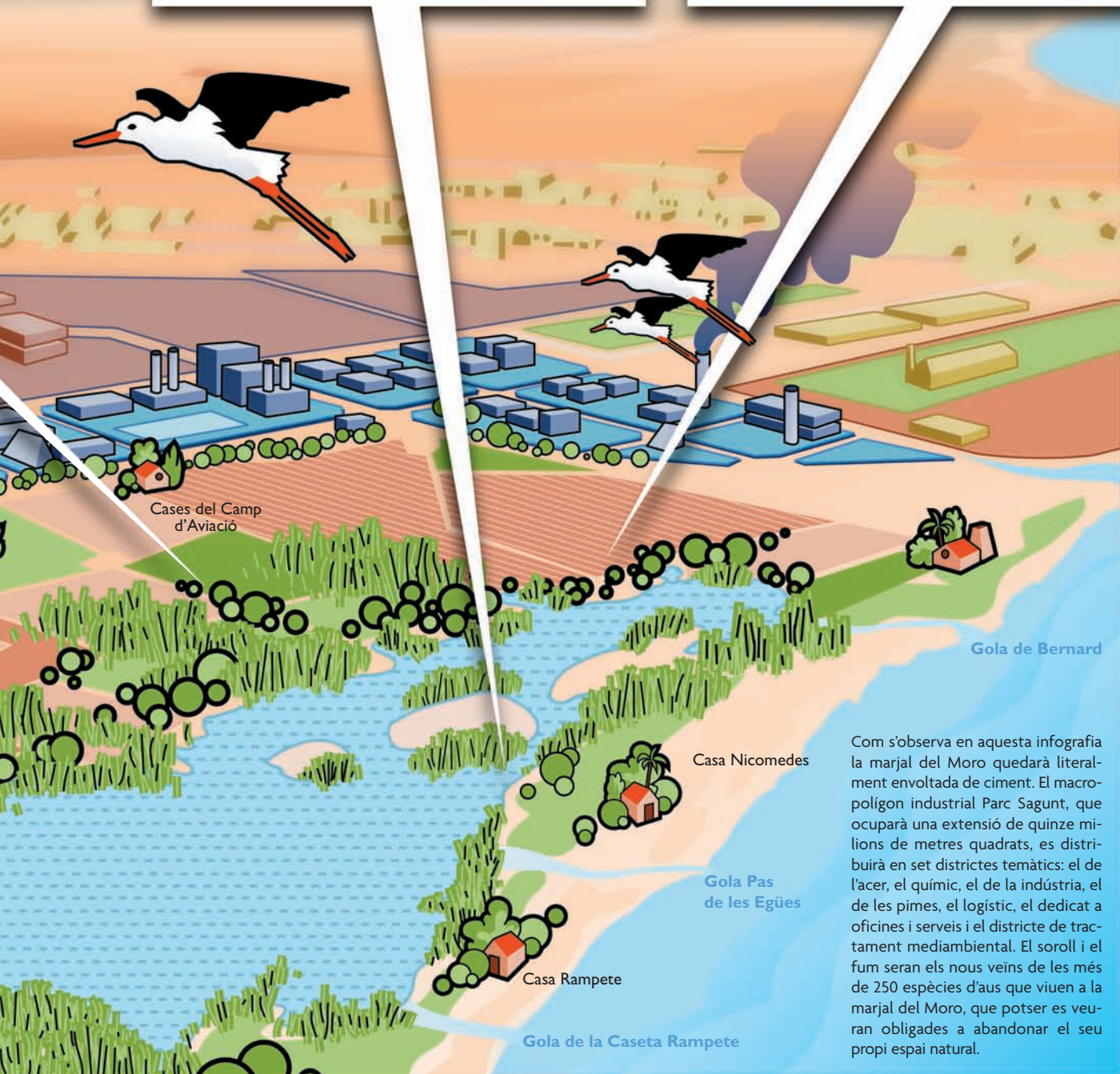

Les llacunes de la marjal del Moro romanen inundades des de la tardor fins a principis de l'estiu, però és en primavera quan es produeix una concentració de vida sense igual.

Aquest paratge es caracteritza per la seua diversitat paisatgística. El litoral, la serra Calderona, l'horta valenciana i la marjal del Moro convergeixen en un mateix entorn.

Com s'observa en aquesta infografia la marjal del Moro quedarà literalment envoltada de ciment. El macropolígon industrial Parc Sagunt, que ocuparà una extensió de quinze milions de metres quadrats, es distribuirà en set districtes temàtics: el de l'acer, el químic, el de la indústria, el de les pimes, el logístic, el dedicat a oficines i serveis i el districte de tractament mediambiental. El soroll i el fum seran els nous veïns de les més de 250 espècies d'aus que viuen a la marjal del Moro, que potser es veuran obligades a abandonar el seu propi espai natural.

EL CEA DE LA COMUNITAT VALENCIANA

El Centre d'Educació Ambiental de la Comunitat Valenciana (CEA) es troba en l'antiga Alqueria dels Freres, situada a la vora de la marjal del Moro. Des de fa cinc anys, el centre es dedica a ampliar els coneixements sobre medi ambient de tots aquells valencians que vulguen acostar-se a les seues instal·lacions. Un dels seus cinc monitors guia els visitants a través d'un endinsament en la natura, en la biodiversitat dels seus paisatges i de la seua biologia. La visita permet fer una mirada cap a la sostenibilitat de les fonts naturals i cap a la utilització d'energies renovables per afrontar la

progressiva contaminació del medi ambient. Educar i, després, sensibilitzar la societat sobre aquests temes és l'objectiu fonamental del CEA.

En aquest sentit, una de les seues funcions és informar els visitants de la importància de la marjal del Moro i conscienciar-los perquè facen seua una cultura de protecció, respecte i preservació d'aquest paratge. De fet, la visita comença amb la projecció del vídeo "La marjal de les energies" i en una de les sales d'exposició el centre compta amb un sistema de televisió connectat a una càmera teledirigida situada en la marjal del Moro que permet rebre, en temps real, imatges i sons de les llacunes, sense pertorbar l'entorn ni la fauna.

No obstant això, potser aquestes imatges i la mateixa fisonomia de la marjal canvie en poc de temps per la pertorbació que està provocant –i continuarà fent-ho encara més–, el macropolígon industrial Parc Sagunt. Però açò no ve de nou, aquesta és una més de la ja nombrosa llista d'agressions al medi ambient en la nostra comunitat. Només cal fixar-se en les marjals d'Albuixec i Xeresa, les contínues escameses contra l'Albufera, la problemàtica mediamiental de la indústria del taulell a Castelló... De la marjal del Moro, únicament cal afegir que val la pena anar a veure-la abans que passe de ser un espai natural a ser un espai industrial.

L. P.

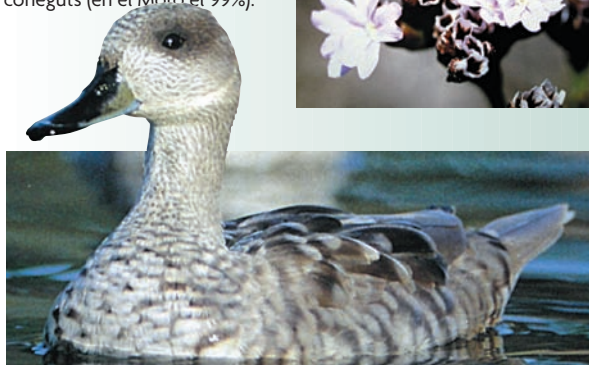

© Fotos d'aquesta pàgina: José Ramón Crespo

Boscarla d'aigua (*Acrocephalus paludicola*), l'únic passeriforme europeu globalment amenaçat. La marjal del Moro és un dels tres llocs de la península Ibèrica més importants per a la migració de la boscarla d'aigua, considerat un migrant poc comú a Espanya.

Limonium dufourii (esquerra). La marjal del Moro posseeix la major població mundial d'aquest endemisme valencià, amb tres nuclis de distribució coneguts (en el Moro el 99%).

La rosseta (*Marmaronetta angustirostris*) es reproduïx a la marjal i és una de les anàtides europees globalment amenaçades i en major perill d'extinció, al costat de l'ànec capblanc (*Oxyura leucocephala*) i el boix (*Aythya nyroca*). Per a aquesta última espècie el Moro és un dels últims llocs de cria de la península.

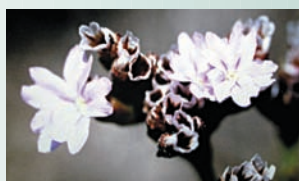
Carregada o perdiu de mar (*Glareola pratincola*). El Moro manté, de vegades, la major colònia de cria de la Comunitat Valenciana d'aquest limícola considerat en perill d'extinció a Europa.

Fartet (*Aphanius iberus*). La marjal del Moro manté una població ben conservada d'aquest ciprinodòntid endèmic iberomagribí.

El bitó (*Botaurus stellaris*), l'ardeid més rar i amenaçat d'Europa, està molt localitzat com a reproductor a la península Ibèrica, amb tan sols uns vint territoris (al Moro alguns anys es creu possible la seua reproducció en un o dos territoris).

amb la classificació de Birdlife, com són la rosseta (*Marmaronetta angustirostris*), el boix (*Aythya nyroca*), la boscarla d'aigua (*Acrocephalus paludicola*) i la gavina d'Audouin (*Larus audouinii*).

Per tot açò, la marjal del Moro està inclosa al "Catàleg de zones humides de la Comunitat Valenciana" de l'any 2002 i a la llista proposada pel Govern valencià per als espais valencians que formaran part de la Xarxa Natura 2000, un sistema d'espais naturals protegits destinats a conservar la diversitat biològica comunitària.

UNA REGASIFICADORA, UNA TÈRMICA I UNA DÀRSENA DE MÉS DE 2 KM

La planta regasificadora, la central tèrmica i l'ampliació del port se sumen a l'atemptat ecològic de la zona. Sagunt serà el punt receptor del gas de països com Algèria, Líbia, Egipte, Qatar, Oman o els Emirats Àrabs Units, i una segona dàrsena de dos quilòmetres i mig s'endinsarà en la mar per facilitar la descàrrega del gas en estat líquid dels vaixells metaners. La planta de Saggas emprará l'aigua de la mar per a tornar-lo al seu estat gasós i després n'enviarà una part a la central tèrmica i una altra a la xarxa general de gasoductes. Un obstacle perpendicular a la costa de més de dos quilòmetres modificarà, sens dubte, els corrents de deriva, que determinen les zones de dipòsit i d'erosió, amb la qual cosa, potser en 25 anys desapareixeran les platges del Puig i la Pobra de Farnals i es formarà una platja on ara hi ha la marjal del Moro. Però per als inversors 25 anys són massa anys per tenir-los en compte en els seus negocis. Totes aquestes infraestructures es planifiquen amb criteris de curt termini, d'oportunitat, d'especulació, sense cap plantejament de l'escenari futur que es pretén construir. De fet, la inversió de la planta regasificadora, juntament amb la central tèrmica i l'ampliació del port, ascendirà a, aproximadament, mil milions d'euros. Uns 160.000 milions de les antigues pessetes canviaran de mans els pròxims anys, però cal preguntar-se què passarà amb els diners que proporciona el turisme de qualitat que oferim ara a la Comunitat Valenciana si d'ací uns anys les nostres platges no existeixen o estan plenes d'urbanitzacions i indústries. Per què no cuidar i protegir de cara a aquesta idea del turisme d'excel·lència els pocs espais naturals que queden i gastar més diners a mantenir, per exemple, aquest escenari natural que és la marjal del Moro? ☺

Lucía Pérez. Estudiant de Periodisme de la UV.